

Het grootste kunstwerk van Nederland

Boven op de halte Rietlandpark staat 'Voor de Bijen'. Dit kunstwerk bestaat uit vier enorme, op elkaar gestapelde tafels. Onder het bovenste tafelblad bevinden zich acht bijenkasten, met echte bijen. Kunstenaar Frank Mandersloot en stadsimker Karel Galenkamp vertellen over het hoe en waarom van dit levende kunstwerk.

DOOR MARC MIJER

Ronkende en toeterende auto's, snepende trams, knetterende brommers, bellende fietsers en voortdenderende treinen. Aan deze kakofonie op en rond de Panamaknoop (het verkeersknooppunt ter hoogte van de halte Rietlandpark) wordt het geluid van zoemende bijen toegevoegd. De insecten maken onderdeel uit van 'Voor de Bijen'. Eén van de ideeën die kunstenaar Frank Mandersloot voor het kunstwerk had, was om van de tafels een woning te maken. Op één tafelblad bedacht hij een stadstuin waarin een imker bijen zou houden. De atelierwoning haalde het definitieve plan niet, de bijen wel.

De vier gestapelde tafels verbeelden de verschillende niveaus waarop het verkeer rond de Panamaknoop zich voortbeweegt. De manier waarop ze ten opzichte van elkaar zijn geplaatst, komt overeen met de verschillende richtingen waarin rondom gebouwd is. De bijen voegen daar het levende en levendige element aan toe. "Deze diertjes worden vaak gebruikt om vergelijkingen te trekken met hoe mensen samenleven in een stad", aldus Frank. "De spreekwoordelijke bedrijvigheid van bijen komt op deze drukke plek wel zeer duidelijk tot uiting."

Bijen zijn geen wespen

De acht kasten in het kunstwerk bieden ruimte aan acht bijenvolken. Aangezien een volk uit maximaal vijftigduizend exemplaren bestaat, zouden er op een gegeven moment vierhonderdduizend bijen boven het verkeersknooppunt kunnen rondvliegen. Waarschijnlijk worden dat er

nooit meer dan driehonderdduizend (zie kader). Dat lijkt nog heel wat. Maar het vormt slechts een kleine aanvulling op de naar schatting vijftig miljoen soortgenoten die al in

de stad aanwezig zijn. "Welke Amsterdammer heeft daar nou ooit last van?". Met deze vraag reageert Karel Galenkamp op geluiden dat het bijenkunstwerk overlast zou veroorzaken voor omwonenden en voorbijgangers. Karel is als stadsimker betrokken geweest bij de ontwikkeling van het kunstwerk. Op zich kan hij zich voorstellen dat sommige mensen zich zorgen maken. Maar hij vindt het onterecht. "Stadsbewoners zijn vervreemd van de natuur. Ze weten niet precies waar ze het over hebben. Bij bijen denken ze aan wespen. Die laatste bestjes willen inderdaad wel eens hinderlijk actief zijn. Dat komt omdat ze zich ook voeden met zoetigheden als limonade en koekdingen die mensen in hun hand hebben. Maar bijen zijn hyper-vegetarisch. Die zijn alleen maar geïnteresseerd in bloemen."

Goedaardige zwermen

Een bij die steekt, pleegt zelfmoord. Dat zal hij dus nooit uit zichzelf doen. Het idee dat de uitlaatgassen of de verkeersdruk van de Panamaknoop de bijen agressief zou maken en tot steken aanzet, wijst Karel van de hand. "Er

'De spreekwoordelijke bedrijvigheid van bijen komt op deze drukke plek wel zeer duidelijk tot uiting'

zijn bijenvolken die in schoorstenen wonen. Die storen zich ook niet aan opstijgende dampen. En wat die drukte betreft: de bijenkasten bevinden zich hoog in het kunstwerk, op zeven meter boven de grond. Dat is ruim boven de veiligheidsmarge van viereneenhalve meter die door veiligheidsadviseurs was aangeraden." Ook het gevaar dat de bijen in grote groepen uitzwermen, is minimaal. Het is juist de taak van elke imker om dit te voorkomen. Dus ook van de imker die de bijen in het kunstwerk zal verzorgen. "Zelfs al zou er eens een volk gaan zwermen, dan is er nog niets aan de hand", weet Karel. "Zwermen zijn altijd goedaardig. Ze eten voor vertrek hun honingmaag vol en daardoor kunnen ze niet steken. Het volk zal vervolgens in een dichte kluit ergens aan gaan hangen. Wie zich daar zorgen

Van één tot zes volken

In principe bieden de acht bijenkasten in het kunstwerk ruimte aan in totaal acht bijenvolken. Er wordt echter begonnen met één of twee volken. Afhankelijk van hoe het met hen gaat, zal dit aantal worden uitgebreid naar maximaal vijf of zes. Een belangrijke rol hierbij spelen de 'bloemrijke grasschollen'; in de grasvelden rondom halte Rietlandpark, die onlangs ingezaaid zijn, wordt de vegetatie (bloemen en planten) afgestemd op het eetpatroon van de bijen.

'Zwermen zijn altijd goedaardig. Ze eten voor vertrek hun honingmaag vol en daardoor kunnen ze niet steken'

over maakt, kan de politie bellen. Die schakelt een imker in die de bijen probleemloos weghaalt."

Band met de stad

Alle beslissingen rond de bijen zijn genomen in overleg met *Arie Koster*. Deze wetenschapper is lector aan de Hogeschool Larenstein en als één van Nederlands meest gerenommeerde bijenexperts verbonden aan de Wageningen Universiteit. Frank is daar heel blij mee. "Dankzij Arie's betrokkenheid zijn alle aspecten rondom het welzijn van de bijen en de veiligheid wetenschappelijk onderbouwd." Met die veiligheid, zo benadrukt de kunstenaar, is niet luchtig omgesprongen. "Vanaf de start hebben we gewerkt met een enorm pakket aan veiligheidseisen. Een extern bureau heeft alles nog eens getoetst. Ook de Stichting Gehandicaptenoverleg heeft het geheel akkoord bevonden. Tot slot is bij de aanvraag voor de bouwvergunning nog eens in algemene zin naar de veiligheid gekeken."

Weinig mensen realiseren zich hoe nuttig bijen zijn. Ze maken niet alleen honing, maar zijn onmisbaar bij het telen van groente, fruit en bloemen. Professionele telers zetten bijen in om hun producten te bestuiven. Ook dragen

bijen met hun bestuivingsactiviteiten bij aan de diversiteit van bloemen en planten in de stad. Frank: "Het kunstwerk maakt zichtbaar wat al lang realiteit is: de band tussen bijen en de stad. 'Voor de Bijen' vormt een levend geheel. Het kunstwerk is nu af, maar eigenlijk begint het pas. De bewoners kunnen er ook aan meedoen. Wij verstrekken lijsten met bloemen die aantrekkelijk zijn voor de bijen. Zo kan iedereen die dat leuk vindt zijn bijdrage leveren aan de plaatselijke bijenkolonie." Vliegen de bijen dan zo ver uit om nectar te zoeken? "Zeker weten", zegt Karel. "In de zomer leggen ze daar rustig een afstand van drie kilometer voor af. Als levend kunstwerk beslaat 'Voor de Bijen' daarmee een oppervlakte van 28 km. Volgens mij heeft de buurt rond de Panamaknoop daarmee het grootste kunstwerk van Nederland gekregen!" ●

De imkers van 'Voor de Bijen'

De bijen in het kunstwerk worden geïmkerd door leden van de Imkersvereniging Waterland uit Amsterdam-Noord. Voor informatie over de bijen, bloemsoorten die voor hen aantrekkelijk zijn of voor eventuele meldingen kunt u terecht bij de secretaris van de vereniging: Karel Galenkamp, telefoon 020 632 1037.

